

บทคัดย่อ

ปัญหาของเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ปัญหาของเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสที่เป็นชาวไทยพื้นราบ และปัญหาของเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสที่เป็นชาวไทยภูเขา ซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้เป็น เด็กยากจน เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กติดสารเสพติด เด็กติดเชื้อ HIV เด็กขายบริการทางเพศ ฯลฯ ปัญหาต่างๆดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ของกลุ่มนักพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งชาวเชียงใหม่บางส่วนที่สนใจ แต่ถึงแม้จะมีองค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ให้ความสนใจในการช่วยเหลือเด็ก แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการเด็กเหล่านี้ก็จะถูกทอดทิ้งอยู่เช่นเดิม และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพชีวิตและสาเหตุแห่งปัญหาชีวิต รูปแบบในการแก้ปัญหา ด้วยการช่วยเหลือกันเองของกลุ่มเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาส รูปแบบการช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคเอกชนอื่นๆ การเข้าถึงระบบบริการของรัฐด้านโอกาส และรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผลการวิจัยพบว่า การออกมาเร่ร่อนของเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสมีสาเหตุมาจากความต้องการอิสรภาพ รวมทั้งสภาพชีวิตของเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสยังคงมีลักษณะเช่นเดิม การประเมินตนเอง การวิเคราะห์ความยากลำบาก ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนเร่ร่อนและด้อยโอกาส ล้วนยังคงเหมือนเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แตกต่างไปจากสภาพเมื่อเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา ที่ดูเหมือนกับว่าไม่มีการแก้ไขเลย ทั้งที่ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งองค์กรเอกชนอื่นๆ ได้พยายามดำเนินการมาโดยตลอด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการดำเนินงานเพื่อการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนและด้อยโอกาสยังไม่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเด็ก ปัญหาการเข้าถึงระบบบริการของรัฐ ทั้งโอกาส ช่องทาง และรูปแบบ

การเข้าถึงกลุ่มคนเร่ร่อนและด้อยโอกาสควรปฏิบัติดังนี้ (1) สรรหาบุคลากรที่คุณสมบัติเหมาะสมและมีใจในการทำงานกับคนเร่ร่อนและด้อยโอกาส (2) ต้องไม่ทำงานในระบบราชการ แต่ต้องทำงานนอกเวลา (3) ต้องไม่ทำร้ายคนเร่ร่อนและด้อยโอกาสเพื่อผลงานของตนเอง ถ้าไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ก็ต้องปล่อยให้คนเร่ร่อนและด้อยโอกาสไม่เกิดความสูญเสียหรือมีความรู้สึกว่าคุณทำร้าย และ (4) ต้องไม่เอาความคิดของรัฐลงสู่การปฏิบัติ ควรให้กลุ่มคนเร่ร่อนและด้อยโอกาสมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองด้วย